

עלון דברי חיים לפרשת במדבר

וכן ראובן, וכן אפרים? אמר לו הקב"ה: אינן צריכין לך, מעצמן הן מכירים דירתך, והוא אותו סדר כמו אצל הארון של יעקב אבינו. ולכאורה יש להתבונן כיצד ניתן בכלל להשוות את לוי הארון של יעקב אבינו עם דגלי המדבר? הלא בקבורת יעקב אבינו נמשך הדבר רק כמה ימים, ולכל שבט היה אדם אחד בלבד, ואילו בדגלים כמעט כל שבט מנה יותר מעשרים אלף, והנסיעה היתה מאורע שנמשך ארבעים שנה?

ואולי שמרמזו כאן יסוד השפקה בחינוך הבנים: החינוך מתחיל בתקופה שהנסיגות הם עוד קטנים, דהיינו בגיל הרך של הילד, ולא ממתנינים בו עד שנעשה יותר גדול ומבוגר – קרוב לגיל בר או בת מצוה – כי אז גם הנסיגות שלא לשמוע הרבה יותר גדולים. התורה מלמדת אותנו להתחיל בחינוך למצוות כבר בגיל הרך, כי אז בבוא היום כשיעשה גדול הוא כבר מורגל למצוות ומדות טובות, עד שהנסיגות נתקטנו במידה רבה. ולבטל דבר המורגל, אין ליצר הרע כל כך כח.

מעתה יובהרו לנו דברי המדרש הנ"ל, דאם כל שבט ושבט כבר מורגל לכך מימי קבורת יעקב אבינו, שהוא צריך להיות במזרח או בדרום, אזי מכיר כבר כל אחד דירתו ואף שבט לא יטען אי אפשר בצד זה או בצד זה.

רבי משה סולביצ'יק זצ"ל

"ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דיבר ה' את משה בהר סיני" (ג', א')

המפרשים עמדו על כך, שבהמשך הכתוב לא הזכירו כלל בניו של משה רבינו, אלא בני אהרן בלבד? ועוד, מדוע הזכיר: "ביום דיבר ה' את משה"?

ויש לפרש על פי דברי חז"ל שאמרו על הפסוק "אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה", שתולדותיהם של צדיקים – מצוות ומעשים טובים. וכמו שאמרו במשנה, שכל העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחת, היינו מלאך טוב ומלוין יושר. ואם כן הריהו יוצר במצוותיו מחנות של מלאכים שהם תולדותיו כבניו.

והנה, אדם העושה מצוה – קונה לעצמו מלאך. אבל אם הוא מזכה את הרבים, הרי כל מצוותיהם נוקפות גם לזכותו! אם כן, כאשר משה רבינו לימד תורה לכל עם ישראל כולו, וכל מילה ותיבה הריהם מצוה כשלעצמה, נתווספו לו שש מאות אלף "תולדות" בכל מילה, מיליארדים בכל פרשה, תולדות רוחניים ונצחיים!

וזה פירוש הכתוב "ואלה תולדות אהרן ומשה": תולדות משה הם "ביום דיבר ה' את משה בהר סיני", והוא למד תורה מפי עליון, וזיכה את הרבים בהיקף כה נרחב. ותולדות אהרן, הם בניו המזכרים בהמשך הפרשה....

רבי יעקב אבוחצירא זיע"א

"פקד כל זכר לבני ישראל מבן חדש ומעלה" (ג', מ')

פירש רש"י: משיצא מכלל ספק נפלים.

ויש לדקדק דלעיל בפסוק ט"ז על הפסוק "פקד את בני לוי...מבן חדש ומעלה תפקדם", ופירש רש"י "משיצא מכלל נפלים" ולא אמר "ספק נפלים"?

ויש לומר שרש"י דקדק לכתוב בלויים "שיצא מכלל נפלים", ובבכורות ישראל כתב "שיצא מכלל ספק נפלים", לפי מה דאיתא בחז"ל שמניין הלויים היה על פי רוח הקודש, וממילא אין ספק כלפי שמיא!

לוית חן

"ויקרא משה ואהרן את האנשים אשר ניקבו בשמות" (א', י"ז)

בתחילה לקחו משה ואהרן את הנשיאים והפקידים על המניין, ואחר כך "את כל העדה הקהיליו". ולכאורה, יכולים היו לקצר את התהליך: לקרוא את כל העדה ולכנסם, ובאותו מעמד לבחור את הנשיאים ולהתחיל במפקד.

אבל אם הכל היו עומדים שם, ושומעים שבחרים בתריסר הנשיאים, היתה נגרמת לכמה מגדולי העם חלישות הדעת. ולפיכך נקראו הנשיאים בפני עצמו, שלא לפני כולם!!

האלשי"ך

"לבני יוסף לבני אפרים" (א', ל"ב)

וברש"י: ולא אמר "לבני יוסף לאפרים", לפי שיוסף לא נשא במיטת אביו משום כבוד המלכות, לכן לא רצה למנותו בדגלים, ונקרא הדגל על שם בניו, לכן אמר "לבני אפרים" כדרך שאומר בכולם.

וצ"ב דלכאורה למה יגרע חלקו של יוסף, והלא את מה שעשה לא עשה אלא כיון שהיה בזה "משום כבוד המלכות"?

אלא, נמצינו למדים שלא תמיד מועילה טענת אונס, שהרי מכל מקום חסר במעשה המצוה, לפיכך, "אם נמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם, לא יהיה לו חלק עמהם", אף אם נמנע מחמת אונס.

ומעתה צא ולמד תוכחות מוסר, עד כמה על האדם להשתדל לרוץ ולחבור לדבר מצוה ולא להשתמט ממנו, אף אם יש באמתחתו טענת פטור אונס!

הסבא מקלם

"איש על דגלו באתת לבית אבתם" (ב', ב')

פרשה זו נאמרה בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים, כפי שציין הכתוב בראש הפרשה, מדוע איפוא היה צריך להמתין, שנה תמימה מאז צאתם ממצרים עד שסידרו את הדגלים?

ברם, כל ענין הדגלים היה בו לכאורה צד של פירוד הלבבות, שהרי כל דגל ודגל מציין ומדגיש את המיוחד שבכל שבט ומפרידו מן השאר. לפיכך, כל עוד לא הוקם המשכן, אכן נמנע עדיין ציווי ענין הדגלים מפני החשש לפירוד ולמחלוקת.

ואולם, לאחר שנבנה המשכן בא' בניסן בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים, שוב לא היה קיים חשש זה, שהרי עתה כאשר לכולם יש מרכז משותף אחד ומיוחד, וכולם מלוכדים וחונים סביבו, שוב אין סכנת פירוד והיבדלות. דומה הדבר לגוף אחד בעל איברים שונים, אשר כל אחד ואחד מהם שייך ומחובר אל הגוף. אין האיברים נפרדים ונבדלים זה מזה, אלא לכל אחד נועד תפקיד מיוחד משלו בגוף הכללי.

רבי יעקב קמיניצקי

"איש על דגלו באתת לבית אבתם" (ב', ב')

רש"י מביא מחז"ל ש"לבית אבתם" מתכוון לרמוז, שהיה בדגלים אותו הסדר לשבטים כמו אצל הארון של יעקב אבינו: ג' שבטים במזרח, ג' בדרום, ג' במערב וג' בצפון. ומובא במדרש רבה בפרשתנו, שמשם רבינו שאל להקב"ה: עכשיו מחלוקת עתידה להינתן בין השבטים, שאם אני אומר לשבטו של יהוה שישרה במזרח, אז הוא אומר אי אפשרי אלא בדרום,

בא וראה כמה גדולה מעלת הציות לרבנים והכפיות לדעת תורה!
כך למד בעל השפת אמת מ”בהמת הלוויים”: יהודי – ויהיה הגאון והצדיק
הגדול ביותר – אם יאכל תרומה יהיה חייב מיתה. ואילו בהמתו של הכהן
– אוכלת בתרומה! ומדוע? משום שהיא שייכת לכהן!
אמור מעתה, מיש ש”משייך” את עצמו לגדולי הדור – נכלל בהם
ומתברך בברכתם!

שפת אמת

”זיתילדו על משפחתם לבית אבתם” וא, י”ח

איתא בתנא דבי אליהו: לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי
אברהם יצחק ויעקב.

לכאורה, כיצד אפשר לתבוע מהאדם שישאף להגיע למעלתם של האבות
הקדושים, והלא זהו הדבר שאינו בר השגה כלל?

אכן, להגיע למדרגת האבות זהו דבר בלתי אפשרי, אך מכל מקום, צריך
האדם לשאוף לכך שמעשיו יגיעו – דהיינו שתהיה להם איזושהי ”נגיעה” –
חיבור וקשר – למעשי האבות.

רבי שמחה בונים מפשיסחא

פינת ההלכה – האם אפשר לקיים מצות ביקור חולים וניחום

אבלים בדרך הטלפון?

בשאלה אם אפשר לקיים מצות ביקור חולים על ידי הטלפון, יש לומר בזה
להתיר, כי כל עזרה המוגשת לחולה בתורת חולה נכללת היא במצות
ביקור חולים. ואין הענין תלוי אלא באומדנא של מילי דעלמא, אם יש
בפעולה הנידונית משום הקלה לחליו של אדם.

ולא עוד אלא שנראה כי תרגומה של המילה ”ביקור” בביטוי ”ביקור
חולים” אין פירושו סתם ביקור: « visit » בלע”ז. אלא שתרגומו הוא מלשון
”בקורת תהיה”, כלומר העיון במצבו של החולה. וכדרך שאמרו גבי
קרבת טעוין ביקור, שפירושו « investigation » בלע”ז, ובמצב זה של
ביקור חולים, אין שום הבדל יסודי בין שיחת טלפונית או התעסקות באופן
אחר, כי הכל כלול בחובת העיון לשם עזרה במצבו של החולה.

אמנם לגבי מצות תנחומי אבלים יש לומר שאין מצוה זו מתקיימת על ידי
שיחה טלפונית.

והטעם לכך נראה, דהנה בתנחומי אבלים יש דין שהמנחמים עומדים
בשורה והאבל מתנחם דרך הילוכו (בחזרו מהקבר). ויש לפרש הטעם לכך
על פי מה דאמרינן בכתובות דף ס”ט: מנין לאבל שמיסב בראש שנאמר
”אשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם”. ולמדים אנו מזה שמצות
תנחומי אבלים איננה בהבעת דברי התנחומין גרידא, אלא שיש דין
קביעות של מסיבת נחמה. וכמדומה שכן הוא לשון רבותינו הראשונים
במסכת שבת שהעם הבאים לבית האבל לנחמו מקיפין אותו. ומהשתא
נראה דמכיון דמסיבה של קביעות איננה שייכת אלא בבית דווקא, וחובת
תנחומי אבלים חלה תיכף לאחר הקבורה שהיא בשדה, לכן בכדי שתהיה
מסיבה גם בשדה, תיקנו שורה. שגם בשדה יש מקום שיהיה ניכר כי האבל
הוא בראש העם. וממילא יוצא לנו כי שיחה טלפונית אינה מצטרפת
לקביעות של מסיבה, ועל כן אין יוצאים מצות ניחום אבלים כתיקונה על
ידי שיחה טלפונית.

והנה במסכת שבת איתא מחלוקת בית שמאי ובית הלל: דלבי”ש אין
מנחמים אבלים ואין מבקרין חולים בשבת, ובית הלל מתירים. וברמב”ם
מעתיק דעתם של בית הלל המתירים, אלא שמהפך את הסדר של
הברייתא ופוסק ”מבקרין חולה ומנחמים אבלים בשבת” – ולהנ”ל יתכן
לבאר שינוי הסדר בין הברייתא לרמב”ם, דסדר הברייתא הוא בדרך ”זו
ואין צריך לומר זו”, דמכיון דנתבאר לנו דבניחום אבלים יש דין של

קביעות שלא נמצא במצות ביקור חולים, ממילא יש מקום שפיר לאסור
טפי ניחום אבלים בשבת מאשר ביקור חולים בשבת. ולכן הקדימה
הברייתא ניחום אבלים לביקור חולים מפני שנשנתה בדרך זו ואין צריך
לומר זו, וכל זה הוא בברייתא ששני הדברים נשנים לאיסורא. וממילא
הרמב”ם שפסק להיתרא הוצרך מאותו הטעם עצמו להפוך את הסדר
ולנקוט ביקור חולים לפני תנחומי אבלים.

רבי יצחק הוטנר זצ”ל

סיפור השבוע

מסופר על בית הכנסת אל-ג’ריבה שבאי ג’רבה, שעל פי המסורת נבנה
בית הכנסת זה על ידי הכהנים שגלו בחורבן הבית הראשון, והביאו עמם
דלת מדלתות בית המקדש.

סיפרו, שבסמוך לבית הכנסת היתה מצבה שחרות עליה ”עד כאן הגיע
יואב בן צרויה”, ברדפו אחר הפלישתים.

בית הכנסת היה נקדש ונערץ, ורבים עלו אליו ונדרו נדבות לייפותו ולחזוק
בדקיו. דלתות ההיכל היו מצופים לוחות זהב וכסף, ועשרות ספרי התורה
שבו שכנו בנרתיקי כסף טהור, מעוטרים בכתרי כסף ורימוני כסף, מלאכת
מחשבת. למרות שפעת הכסף והזהב, לא ההין איש לקחת משם מאומה,
אף לא הערבים.

פעם עברה אורחת גמלים לפני בית הכנסת. החליטו נוסעיה הערבים
לשלוח יד בחביות השמן שעמדו במבוא בית הכנסת. שמן למאור אותם
נדרו העולים לבית כנסת.

הבריכו את הגמלים, נכנסו למבוא בית הכנסת, נטלו את חביות השמן
והטעינון על הגמלים. שמחו שלא נתגלו, עלו על הגמלים וקראו להם לקום
– אך הגמלים רבצו במקומם. לא עזרו הצעקות והגערות, לא הועילו
המכות. הבינו הגנבים כי אצבע אלוקים היא, וקדושת המקום גרמה לכך.
ירדו מהגמלים והשיבו את כל חביות השמן למקומן. או אז קמו הגמלים
ועמדו על רגליהם. כולם, מלבד אחד.

צעקו, גערו, היכו, והגמל לא מש ממקומו. גילו, שעל דבשתו נשארה
מחצלת קטנה אותה לקחו מבית הכנסת המקודש. השיבו את המחצלת,
והגמל קם והצטרף אל חבריו...

באו הגנבים וסיפרו מה ארע עימם, ושם שמים נתקדש לעין כל.

תקציר ההפטרה הושע פרק ב'

מפסירין ”והיה מספר בני ישראל” שהיא מעין הפרשה שנמנו בה ישראל,
והיה מספרם יותר מס’ ריבוא. הושע מברך את ישראל שבזמן הגאולה יהיה
מספר בני ישראל כחול הים אשר לא יספר, ויאמר להם ”בני אל חי”
שישובו אל ה’. תוכן הנבואה היא מוסר ופורענות לישראל על שעבדו ע”ז.
הנביא מתאר אותם כאשה זונה שסרה מבעלה ובנמשל זה ה’. ואם לא
תעזוב דרכה ה’ ישימנה כמדבר [יגזור על ישראל שימותו במדבר]. וכמו
שבני זונה שלא חטאו סובלים עון אמותם, כן לא ירחם על הצדיקים. הזונה
חשבה ”אלכה אחרי מאהבי” [מצרים ואשור] בחשבם שמהם תבוא
הטובה, ולבסוף לא קיבלה עזרתם. ומכיון שכנסת ישראל לא בטחה בה’
שהוא נותן לה כל, אף אם תרצה לחזור אל ה’, תצטרך לגלות ומשם
תשוב אל ה’, ואז ה’ יכרות ברית שישכין את ישראל לבטח. וע”י שיתנהגו
בצדק ובמשפט ובחסד ורחמים, יקח את כנסת ישראל לארוסתו. ובשכר
מה שהאמינה בגולה להבטחות שע”י נביאי ה’, תשיג השגה גדולה לדעת
את ה’.

שבת שלום !

יוצא לאור להצלחת הבחור היקר עמנואל חיים בן רות נ”י.

לקבלת הגליון באימייל נא לשלוח אימייל ל

kossover@gmail.com